

ילקוט

ט"ו בשבט

ילקוט ט"ו בשבט לגיל הרך

תוכן עניינים:

✻ רקע לחג

○ מבוא ומקורות לגלגולו של חג..... 3

○ מנהגי החג..... 8

✻ פעילות בגן..... 9

✻ יצירה לט"ו בשבט..... 14

✻ טיולים וסיורים..... 15

✻ יצירה בטבע..... 23

✻ שירים וסיפורים לחג..... 24

✻ סדר ט"ו בשבט..... 30

ליקוט תכנים, כתיבה ועריכה:

אסנת חביב גל ודבי ברא"ס – אגף החינוך התנועה הקיבוצית
אילה ויצנר – בי"ה וכזה ראה וחדש, דותן אריאלי – המדרשה באורנים וכזה ראה וחדש

תודה מיוחדת לכל מי ששיתפה איתנו את התכנים, הפעילויות והתמונות.

רקע לחג

מבוא ומקורות לגלגולו של החג (לקוח מתוך: תוכנית "ערכים במעגלי הזמן", המדרשה באורנים)

ט"ו בשבט הינו מועד שנקבע לראשונה במשנה (סביב המאה ה-2 לספירה) בארץ ישראל, ועניינו תאריך "שנת המס" של פירות האילן שעשירית מהפירות שקטפנו בשנה החולפת נתרמים לבית המקדש ולעניים. לאורך השנים תאריך זה קיבל פנים שונות ומובנים נוספים ועם הציונות התעורר המועד והפך לחג.

א. תקופת המקרא:

בתקופת המקרא, המושג "ט"ו בשבט" עוד לא היה קיים. אולם, בספר ויקרא פרק י"ט מובאת ההוראה לנטיעת עצי פרי בנחלות החדשות בהן התיישבו שבטי ישראל. כמו כן, מצווים ישראל להימנע מאכילת הפרי בשלוש השנים הראשונות של העץ (חקלאים בני זמננו מצדיקים הלכה זו), בשנה הרביעית מקדישים את הפרי לכהנים בבית המקדש ובשנה החמישית רשאי בעל העץ להנות מפירותיו. בספר ויקרא קיימים כבר רמזים להתפתחותו של ט"ו בשבט בתקופת המישנה: מתחיל כאן עיצוב היחס לפרי העץ, שיש למסור מעשר ממנו למקדש או לעניים. אפשר לקרוא בקטע רמז נוסף ש"מתפרש" בתקופת ראשית הציונות לטעת עצים בארץ:

(כג) וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכַל וְעָרַלְתֶּם וְעָרַלְתוּ אֶת פְּרִי
שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרָלִים לֹא יֵאָכַל: (כד) וּבִשְׁנַת הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פְּרִי
קָדָשׁ הַלְּלוּלִים לַיהוָה: (כה) וּבִשְׁנַת הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם
תְּבוֹאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא י"ט

ב. תקופת המישנה: תחילתה של שנת המס על הפירות

(ארץ ישראל, בשנים 0 - 200 לספירה לערך)

ט"ו בשבט נזכר לראשונה במישנה כ"ראש השנה לאילן" (מסכת ראש השנה פרק א' הלכה א'). בתקופת זו חיו רוב האנשים בכפרים והתקיימו מחקלאות. יום 15 בשבט הוא המועד בו מחשבים את כמות הפרי שגדל בחלקה, ומתוכה על החקלאי להפריש מעשר (=מס של עשירית) לעניים. כלומר: לאלה שאינם בעלי קרקע. יום חישוב המס נקבע לאמצע חודש שבט כי בזמן זה רובם של הפירות כבר נקטפו (תמרים, תאנים, זיתים, רימונים, שקדים, ענבים), ועדיין לא הבשילו פירות חדשים.

דרך תאריך זה בא לידי ביטוי ערך תיקון העולם החברתי: מי שהוא מבורך בנכסים (קרקע), רואה לעצמו חובה להעניק מהם מעט גם לאחרים:

אַרְבַּעַה רְאִשֵׁי שָׁנִים הֵם: [...]

בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי; בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים -
בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּו. משנה, מסכת ראש-השנה, פרק א', משנה א'

ג. תקופת הגולה: חג הגעגועים לארץ ישראל

(בשנים 800 - 1900 לערך)

התפתחותו של ט"ו בשבט ליום שהוא חג היתה דווקא על רקע הניתוק הפיזי של עם ישראל מארץ ישראל. זה היה החג שביטא את הגעגועים לארץ, לטבעה, לפירותיה, ולנופה. במרוצת השנים פשט המנהג לאכול מפירות הארץ ולספר בשבחה. המנהג לאכול פירות יבשים בט"ו בשבט נובע מכך שפירות הארץ יכולים היו להגיע לארצות הגולה רק כפירות משומרים = יבשים, ונוהג זה השתמר עד ימינו. בארצות אירופה נקרא החג "חמישוקר" = חמישה עשר, ומכאן שירה של נעמי שמר "פירות חמישה עשר" ("שלג על עירי") המתאר געגועים לארץ:

"... ומעשה באדם מישראל, שהביא פעם אחת למקומו תמר, ויהי לפלא, והיו כל בני העיר, למקטנם ועד גדולם, רצים לראותו. נטלו את החומש והראו בו באצבע, שהתמר, תמר זה, כתוב בתורה! אטו מילתא זותרתא היא [=וכי דבר קטן הוא?], זה התמר הרי הוא מארץ-ישראל!... הביטו לו - וארץ-ישראל נצנצה במחזה לנגד פניהם: הנה עוברים את הירדן! הנה מערת המכפלה! הנה קבר רחל אמנו! הנה כותל-מערבי!"

מנדלי מוכר ספרים, מתוך: "מסעות בנימין השלישי", פרק א'.

ד. מקובלי צפת: תיקון ט"ו בשבט

(ארץ ישראל, בשנים 1500 ואילך)

חכמי הקבלה שישבו בצפת במאה ה-16, הוסיפו לחג מרכיב טקסי מעוצב: תיקון ט"ו בשבט. המרכז הקבלי התפתח בצפת על רקע גירוש ספרד ופורטוגל, ושארף לתיקון העולם באמצעים מיסטיים. ר' יצחק לוריא אשכנזי (האר"י) ותלמידיו חגגו יום אכילת פירות וקריאת פרקים מספרי הקודש על מנת לתקן את הפגמים שבעולם. המנהג התפתח לסדר ט"ו בשבט המוכר גם לנו היום. תיקון ט"ו בשבט התפרסם בספר "חמדת ימים", ומאוחר יותר כספר נפרד בשם "פרי עץ-הדר". התיקון, שקיבל אופי דומה ל"סדר", נפוץ בעדות הספרדים השכנות לארץ-ישראל, ומהן התפשט גם לארצות אשכנז.

המקובלים האמינו כי העולם התקלקל עם היווצרותו, והטוב התפזר. תפקיד האדם הוא לאסוף את "ניצוצות" הטוב מבין "קליפות" הרע שבעולם. אחד האמצעים לעשות זאת הם ה"תיקונים" שהם לילות שימורים של לימוד ותפילה. לדוגמא: תיקון חצות בתשעה באב, תיקון ליל שבועות ותיקון ט"ו בשבט.

וזהו טקס ה"סדר" לליל ט"ו בשבט, על-פי הספר "חמדת ימים":

אור לט"ו בשבט מתכנסים בבית-המדרש, או בבית אחד החכמים או הנכבדים שבעדה. הנרות דולקים, השולחנות מכוסים במפות לבנות ועטורים בזמורות הדסים, פרחים וצמחים, ועליהם כדי יין משני מינים: לבן ואדום. הלבן מציין את התנומה והשלכת שבעולם הצומח, ואילו האדום הוא אות מבשר ליקיצת הצומח לפריחה ולגידול עם התגברות כוח החמה. במשך ה"סדר" קוראים מהתנ"ך, מהמשנה, מהתלמוד ומהזוהר, ונושאים תפילה מיוחדת לברכת העץ; אוכלים שפע פירות ושותים ארבע כוסות יין. הפירות נחלקים לשלושה סוגים:

פירות שתוכם נאכל וקליפתם נזרקת (כמו: אגוזים, תפוזים) - מסמלים את עולם **העשייה**.

פירות שקליפתם נאכלת ותוכם נזרק (כמו: תמרים, זיתים) - מסמלים את עולם **היצירה**.

פירות שנאכלים בשלמותם (כמו: תאנים, צימוקים) - מסמלים את עולם **הבריאה**.

ה. ראשית הציונות: השתרשות בארץ, חג נטיעת עצים

(בשנים 1882 ועד ימינו).

עם העליות הציוניות הראשונות, הפך ט"ו בשבט לחג של התחדשות והשתרשות בארץ. ביטויין הסמלי של תחושות אלה היה נטיעת עצים בארץ, שנתפשה כ"צחיחה" ו"ריקה" המשוועת ל"הפרחת השממה". אנשי העליות הראשונות ראו עצמם כמחדשי ימי המקרא בארץ ישראל. בתור שכאלה "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל..." (ויקרא י"ט, 23) היה מורשתם. במוסדות החינוך החלו בנטיעת עצים ומאוחר יותר אומץ המנהג ע"י הקרן הקיימת והפך למרכז החג.

בט"ו בשבט תר"ן (1890) לקח זאב יעבץ, ששימש מנהל בית-הספר בזכרון-יעקב, את תלמידיו, ונטע שתילי עצים בחוצות המושבה. כשכל תלמיד אוחד בידו שתיל, הם צעדו ושרו. שנים אחדות לאחר מכן, באלול תרס"ו (1906), הציע המורה ח.ל. זוטא באסיפה הכללית של הסתדות המורים העבריים ביפו: "לחוג את ט"ו בשבט מפני שהוא חג האילנות, חג הטבע... אני מציע להטיל חובה לעשות חג נטיעות עצים בט"ו בשבט בכל בתי-הספר...". ההצעה נתקבלה.

ו. ימינו אנו: חג שמירת הטבע

בימינו אנו מוצאים שילוב של כל המנהגים: אכילת פירות, עריכת סדר ט"ו בשבט ונטיעת עצים. על אלה התווסף, ברוח הזמן, מרכיב של מודעות אקולוגית.

מודעות אקולוגית קיימת כבר במקורות היהודיים מבטאים לאורך כל הדורות את האחריות שיש לנו, בני האדם על שלמות העולם ועל הטבע. זה מתחיל עם בבראשית א' ובראשית ב', שם ניתנות לאדם שתי משימות שונות ומשלימות: שלטון על הטבע ושמירה על הטבע:

"וַיְבָרֶךְ אֱתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכַבְּשׁוּהָ וְרָדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכֹל חַיַּי הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ". בראשית א, 28
 "וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ".

בראשית ב, 15

וכן אצל חז"ל מוסיפים ואומרים על תפקיד השמירה והאחריות על הטבע, של האדם בעולם:
 בְּשִׁעָה שֶׁבָּרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, נָטְלוּ וְהִחְזִירוּ עַל כָּל אֵילָנֵי גֵן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ: רְאֵה מַעֲשֵׂי כַּמָּה נְאִים וּמְשַׁבְּחִים הֵם, וְכֹל מָה שֶׁבָּרָאתִי - בְּשִׁבְלֶךָ בְּרָאתִי. תֵּן דַּעְתְּךָ שְׁלֹא תִקְלַקֵּל וְתִחְרִיב אֶת עוֹלָמִי, שְׂאֵם קִלְקֵלֶת - אֵין מִי שִׁיתְקַן אַחֲרָיִךְ.
 מדרש קוהלת רבה, פרשה ז, סעיף יג

כיום, חלק מן הלימוד והטקסים סביב החג עוסקים בשמירת הטבע. החג המיוחד לאילנות מדגיש ביתר שאת את הצורך לשמור על הטבע על איכות החיים והסביבה. ט"ו בשבט משמש הזדמנות חגיגית להגביר את הרגישות לעצים, לצמחים ולטבע בכלל.

"רואה אתה, כי האדם במידה שהוא לוקח יותר מן הטבע, הוא הולך ומתרחק ומתעלם ממנו; במידה שחיו מתעשרים, מתרחבים ומתעמקים, הוא הולך ובונה לו חיץ יותר ויותר עבה בינו ובין הטבע, הולך ומצטמצם ומתכווץ בתוך חומותיו כצב הזה בתוך שריונו, עד כי כבר הורגל לחשוב למושכל ראשון, כי חיים לחוד וטבע לחוד."
 א. ד. גורדון, מתוך: "האדם והטבע"

הפעולה	משמעות המועד	הזמן	מקרא
נטיעת עצי פרי	ברית עם הארץ	עם ההתיישבות בארץ (אין חיבור לט"ו בשבט)	מקרא
תרומה לעניים ולכהנים	תחילת מעשר הפירות	א' בשבט או ט"ו בשבט	מישנה
אכילה מפירות הארץ (מיובשים)	ביטוי הגעגועים והכמיהה לארץ ישראל	ט"ו בשבט	גולה
עריכת סדר ואכילת פירות האילן	תיקון באלוהות ובעולם	ט"ו בשבט	קבלה
נטיעת עצים	"לטעת" את היהודי בארץ	ט"ו בשבט	ציונות
שמירת הטבע	נתינה לטבע	ט"ו בשבט	איכות הסביבה

יודוי על פגיעה באיכות הסביבה:

אפפנו את עולמנו בערפל עשן ופיח,
בזבזנו אוצרות טבע שקיבלנו בפיקדון,
גזלנו נופם של מרחבי רקיע בבנייה מכוערת,
דלדלנו את אוכלוסיית חיות הבר ברשלנותנו,
הפרנו את ברית האיזון בין האדם לטבע,
ויתרנו על איכות חיים ראויה לילדינו,
זיהמנו ימים, נהרות ואגמים ברעל חמדנותנו,
חוררנו את מעטפת האוזון החובקת את עולמנו,
טימאנו מקורות מים חיים במי שופכינו,
יצרנו הררי אשפה וזבל בחלל, במדבר ובחצרותינו.
כרתנו יערות העד תמורת רווח קצר מועד,

לכלכנו אתרי טבע ונוף, חופים, נתיבות ופסגות,
משכנו את עתיד עולמך תוך אדישות וחוסר חזון,
ניצלנו ולא מחזרנו את מתנות הטבע באנוכיותנו,
סיכנו את קיום עולמנו בכורים ובקרינה,
עקרנו ציפורים ממחוזות קינן וממסלולי נדידתן,
פצענו מדרוני הרים במחצבות אבן,
ציערנו אותך ובריותיך בחוסר אחריותנו,
קטפנו פרחי בר, והם אבדו ואינם,
רמסנו ברגל רמה שדה וניר ואחו,
שרפנו עצי יער על מזבח שנאתנו,
תיעשנו במחיר איכות אוויר וים ויבשה.

לשנה הבאה בסביבה ירוקה.

הרב מ.אזרי והרב י.מזור

סמוך לט"ו בשבט מציינים את "שבוע שמירת הטבע".
בכל שנה מפנים זרקור לנושא "בוער" הקשור לשמירת
טבע, בעיקר כזה הקשור לסביבה הקרובה: נוף פתוח,
נחלים ומקווי מים, ועוד. ב"שבוע שמירת הטבע" מתקיימות
פעילויות הסברה וחינוך, אירועים שונים ביישובים כמו:
טיולים, סיורים, הרצאות וחידונים ועוד. כל אלו נועדו
להגברת המודעות לחשיבות נושא שמירת הטבע, לקידום
הדיון בדרכי פעולה אפשריות ולהפעלת האזרחים בנושא.

מנהגי החג:

1. נטיעת עצים

באה לידי ביטוי במקורות כמעשה של אחריות לעולם ולדורות הבאים. נושא שהציונות התחברה אליו מאוד, בשלב מאוחר יותר בהתפתחות התרבותית היהודית וחיידשה את המנהג:

- "וְכִי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל" ויקרא י"ט כ"ג
- מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה

כמו שנאמר (בראשית ב, ח): "ויטע ה' אלוהים גן בעדן",
אף אתם כשנכנסין לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה,
כמו שנאמר (ויקרא י"ט כ"ג): "כי תבואו אל הארץ... מדרש רבה
ויקרא פרשה כה פסקה ג

- ר' יוחנן בן זכאי היה אומר: נטיעה בידך ויאמרו לך: הרי משיח (הגיע המשיח),

בוא ונטע את הנטיעה ואחר כך צא להקבילו. מדרש אבות דרבי נתן ל"א

2. אכילת פירות יבשים

מנהג שהתפתח בגולה, כשהביאו פירות מארץ ישראל שיכלו להשתמר בדרך הארוכה מהארץ. המנהג ביטא את הגעגועים לארץ.

היום אנחנו אוכלים פירות יבשים גם בארץ וגם בתפוצות כדרך נוספת לחגוג את הקשר לטבע ולארץ.

3. סדר ט"ו בשבט

מנהג קבלי שהתפתח בכל העולם היהודי. המביא לידי ביטוי את החיבור לטבע ואת החגיגה לטבע וכן את תשומת הלב לכל פרי ופרי ולייחוד שלו.

פעילויות בגן

יום ירוק- ורד רוזריק, גנת

ה'יום הירוק' הינו יום פעילות שלם בגן, סביב נושא ט"ו בשבט.

נקשט את הגן בעלים ירוקים, אך נשאיר מקום להוסיף קישוטים מיצירות הילדים לאורך היום.

לקראת היום מתבקשים הילדים להגיע לגן עם בגד ירוק, ולהביא פירות וירקות ירוקים.

במהלך היום יופעלו בגן פינות פעילות בהם יוכלו הילדים ליצור ולעבוד:

1. הכנת מרק מהירקות שהילדים הביאו
2. הכנת סלט מהירקות שהביאו
3. גוונים של ירוק-צויר בגואש וצבעי ידיים
4. הכנת כתרים מעלים וזרעים שאספנו בטיולים
5. הכנת מובייל איצטרובלים
6. הכנת דמויות מפירות טריים ומיובשים
7. הדפסת עלים
8. צויר על עלים ויצירת שרשראות
9. ופינות נוספות ככל שנרצה.

במפגש נספר על האיש הירוק של יונתן גפן, זיתים ירוקים של טובה שינברג, ההר הירוק של מיריק שניר, נרקוד

עם סרטים ירוקים ועוד כיד הדמיון

מכתב להורים לקראת היום הירוק:

הורים יקרים!

ביום ראשון הקרוב נצרוק יום ירוק באננו לכבוד ט"ו בשבט.
ביום זה יושט דאש אל הצבא הירוק בתחומים שונים: אונני הצבא הירוק,
יצירה באאון חומרים ירוקים, מאכלים ירוקים, יצירה ספרותית ואוד...

יש לשלוח את הילדים באדיים ירוקים (אם זה מתאפשר) וכן לשלוח
פירות וירקות ירוקים. אשר נכין מהם מרק ירקות וסלט.

נשמח להיצנות, מקוריות ושיתוף בצולפה.

בהרכת חט אילנות שמח

צוות אן שקד

חיי העץ-פעילות בתנועה/ מבוסס על מערך של דר' חיה שרגא בן איון

פעילות תנועה נחמדה וקלילה, בה הילדים מביעים, דרך השימוש בגוף, את השלבים השונים אותם עובר העץ.

מהלך הפעילות:

- חלקו לילדים סרטי נייר קרפ או בד בצבעי ירוק וחום .
- שימו מוזיקה נעימה ובקשו מכל הילדים להתפזר בחדר ולהקשיב למוזיקה. ניתן להשתמש ביצירה "אינטרמצו" מתוך סוויטה מס' 1 מאת ביזה. נבחין בהתפתחות המלודית העוברת בין הכלים השונים, ונדמה בתנועה את הצמיחה בטבע על פי חלקי היצירה.
- בקשו מהילדים להיות קשובים ולבצע את ההנחיות:

הנחייה 1:

נבקש מהילדים לשבת שפופים על הרצפה, הילדים הם 'שתילים' רכים שרק עכשיו ניטעו. ירגישו את האדמה, ואת הגשם שמרטיב להם את השורשים. הם מרגישים חזקים ומרוצים

הנחייה 2:

ה'שתילים' צומחים לאט והופכים לצמחים/ עצים גדולים (לשים לב שכל הילדים "צומחים")

הנחייה 3:

רוח חזקה מכה ב'עצים'. העצים 'מתנועעים' ברוח החזקה. הם לא חוששים, כי השורשים שלהם מחזיקים אותם

הנחייה 4:

הגשם מטפטף על ה'עצים' – איך העצים מרגישים בגשם? לעצים קר אבל הם שמחים, כי הגשם נותן להם מזון כדי לגדול וליצר פירות

הנחייה 5:

השמש זורחת – חם להם ונעים.

הנחייה 6:

העצים מקבלים בשמחה את הילדים שבאים לשתול צמחים בט"ו בשבט ויוצאים איתם בריקוד שמח.

ילדי חצור מטיילים-צילום בינה כהן

'מי זוכר?' משחק זיכרון עם פירות

נניח מולנו 4 פירות ונבקש מהילדים להסתכל היטב ולזכור מה סדר הפירות. כעת נבקש מתנדב.ת לצאת מהחדר או להסתובב.

נסתיר את אחד הפירות, ונשאל את המתנדב.ת-מה הפרי החסר?

בהמשך אפשר להגדיל את מספר הפירות, ובמקום להוציא פרי, להחליף מקומות בין הפירות.

סלט פירות-משחק תנועה

כל הילדים יושבים במעגל

בוחרים במספר פירות, ולכל ילד נותנים שם של פרי, באופן החוזר על עצמו.

למשל: בננה, תפוח, אגס, בננה תפוח אגס...

מכריזים שם של פרי, וכל הילדים שקבלו את שם הפרי הזה מחליפים מקומות. לאחר שמכריזים כמה פעמים על פירות יחידים, אפשר להכריז 'סלט פירות' ואז כולם מחליפים מקומות.

ניתן גם לבקש מאחד הילדים לעמוד במרכז, ולהוציא את הכסא שלו מהמעגל. הילד שבמרכז מכריז על הפרי, ועליו לנסות לתפוס מושב שהתפנה. הילד הבא שאין לו מקום לשבת הוא המכריז.

משחק זיכרון עם קלפים

לפניכם (בעמוד הבא) דף ועליו תמונות של פירות. צלמו את הדף פעמיים וגזרו לפי הקווים. כך יוצר לכם סט קלפי תמונות בו שתי תמונות של כל פרי.

איך משחקים?

מניחים את הקלפים עם התמונה כלפי מטה. כל ילד בתורו מרים שני קלפים. אם על שניהם אותה תמונה, הוא לוקח אליו את הזוג וממשיך לשחק. לא אותה תמונה? מחזיר את הקלפים הפוכים לשולחן, והתור עובר לשחקן

הבא

תפוז

בננה

תות

אגס

תפוח

אבטיח

אפרסק

תמר

רימון

ענבים

משמש

אבוקדו

כרובית

תירס

שזיף

אנלוגיות לט"ו בשבט - לילך דנדקר גננת בקיבוץ דביר

קטשופ מכינים מ...

ציפס מכינים מתפוח אדמה

גזר גדל ב...

תפוח גדל על עץ

עץ אנחנו...

שתיל אנחנו שותלים

שמשיה מגנה מפני ה...

מטריה מגנה מפני הגשם

לחם מכינים מ...

גבינה מכינים מחלב

הפרחים מתאגדים ל...

הטיפות מתנקזות לשולית

לענב מיובש קוראים..

לתאנה מיובשת קוראים דבלה

נייר מפיקים מ...

שמן מפיקים מזיתים

יצירה לקראת החג - לילך דנדקר גנת בקיבוץ דביר

יצירת עצי דמיון המבוססים על העיגולים של קנדינסקי

עצים על רקע גואש, עשויים מתמונות שנגזרו ממגזינים

ומנדלות אישיות

יצירת מנדלה משותפת מחומרים שאספנו

טיולים וסירים

מתוך אתר משה"ח. האגף לחינוך קדם יסודי:

ילדים הם מטבעם אוהבי טבע. המרחבים, הצבעוניות המתחלפת בין העונות, התעוררות ופריחה, לבלוב וקמילה- כל אלה מזמנים חוויות חושיות ומעוררים התרגשות וסקרנות.

יציאה לחיק הטבע לעיתים קרובות ובמיוחד בט"ו בשבט וב"שבוע שמירת הטבע", מסבה שמחה ועונג רב ומאפשרת להוסיף לימים שגרתיים בין כותלי הגן הפתעות מרגשות, כמו: מפגשים עם בעלי חיים אורחים או קבועים וצפייה בפריחה שונה בכל פעם שיוצאים לשדה.

לקראת ט"ו בשבט ו"שבוע שמירת הטבע" מומלץ לערוך סיורים בסביבה הקרובה, שבהם ישולבו פעילויות לימודיות ופעילויות חווייתיות: בישולי שדה, יצירת פיסול סביבתי מחומרים בטבע וקישוט הסביבה בהם, התקשטות בחומרים מן הטבע (למשל: השחלות עלים לשרשרות מעניינות והתקשטות בהן בזמן הטיול, יצירת סיכות נוי מפירות העצים כמו: המכנף הנאה ופרי הסגלון), חיפוש אחר עלים בצורה מסוימת, דירוג עלים לפי צבעם: מהכהה לבהיר, משחקי חידות: אני חושב/ת על..., צילום טבע, ציור טבע וציור בטבע, שילוב ירקות ופרות בבישול ובאפיה בצורה מעוררת תיאבון בארוחה היומית בגן או בארוחות בחיק הטבע והמחזת סיפורים.

רצוי לתכנן מסלולי טיול קצרים (מומלץ בקבוצות קטנות ולא כל הגן), בכל פעם בנושא אחר. במהלך השנה כדאי לשקול "אימוץ" שדה קרוב או גן ציבורי שהטיול אליו ייעשה כמה פעמים בשנה. ביקורים תכופים יאפשרו לראות את השינויים שחלים בסביבה בהתאם לעונות השנה. לקראת "שבוע שמירת הטבע" הנערך בסביבות ט"ו בשבט, כדאי לתכנן פעילויות מגוונות במקומות אלה (אם מזג האוויר מאפשר זאת), גם כאלה שנעשות במרבית השנה בתוך כותלי הגן: מליאה בחיק הטבע, האזנה למוזיקה ונגינה בכלי נגינה העשויים מחומרים מן הטבע (כמו: פרי הצאלון, הסגלון), יצירה, התעמלות, משחקי תופסת, משחקי חברה ועוד.

חינוך לשמירת טבע

חינוך לשמירת טבע ודאגה לאיכות הסביבה הם ערכים שחשוב לעסוק בהם במשך השנה כולה. כדאי לנקוט פעולות מעשיות ולהשתתף באופן פעיל בשמירת טבע ובהגנה על איכות הסביבה.

הפעולות שאפשר לעשות הן רבות:

- מחזור חומרי פסולת
- התראות בפני הרשויות על מפגעים הגורמים נזקים לטבע ולנוף
- ניקיון חופים, שדות ושטחים פתוחים הקרובים לגן
- אימוץ שמורת טבע או אזור שבו יש פריחה של פרחים מוגנים: גידור האזור, הצבת שלטים: "כאן שמורת טבע", "נא לא ללכלך", "אסור לקטוף את פרחי הבר" וכד'.
- הצבת פחי אשפה

כדאי לעסוק בנושאים אלו בהזדמנויות שונות: לפני יציאה לטיול ובמהלכו, בזמן ביקורים שונים, בעת סיור בקבוץ ובסביבה הקרובה ועוד.

נעים להכיר-עצים מסביב/ ורד רודריק

סביב גנינו, ובישוב שלנו עצים רבים, נרצה להכיר אותם קצת מקרוב.

לפעילות שני שלבים:

1. לקראת החג נשלח להורים מכתב המזמין אותם לעזור לילד לחקור על אחד העצים בסביבתם ונצרף דף כרטיס ביקור לעץ

הורים יקרים,

בחודש שבט אנו נוהגים לחגוג יום הולדת לאילן.

ככדי שנכיר מעט את העצים באזורנו, מתבקש כל ילד לחקור ולספר בן על עץ אחד שאותו הוא בוחר.

מצ"ה דף שיצור לכם להכין כרטיס ביקור לעץ אותו בחרתם.

אנא החזירו את הדף לבן המהלך שבוע הבא (לפני ט"ו בשבט) כדי שנוכל לחשוף את הידיים לכמה שיותר עצים (ושנספיק לרתת לכם ילד זמן להציג את העץ שלו).

תודה על שיתוף הפעולה,

הצוות

את שלב הצגת העצים אפשר לקיים בכמה דרכים:

לצאת לטיול של ילדי הגן, לעצור ליד העצים אותם בחרו הילדים, וכל ילד יספר על העץ שחקר: במהלך הימים שסביב החג, נתכנן מסלולים הכוללים את העצים אותם בחרו הילדים. בכל טיול יציגו כמה ילדים את העץ שלהם

לתלות על קיר נושא את 'כרטיסי הביקור' לעצים שהילדים הכינו, וכל ילד מציג בגן את העץ שלו: ניתן לפזר את הצגת העצים על ידי הילדים, על פני כמה ימים. ובמהלך היום (במפגשים או במעבר בין פעילויות) לבקש מהילדים להציג

טיולי משפחות, בהם כל משפחה מציגה את העץ שלה

נָעִים לְהַכִּיר עֲצִים מְסֻבִּיב

מְצִיג/ה: _____

כָּרְטִיס בְּקוֹר

שֵׁם הָעֵץ: _____

מִשְׁפָּחָה: _____

מִבְּנֵי הָעֵץ (תִּיאוֹר הַגִּזְע, הָעֵלִים, הַפְּרָחִים):

_____

_____

מְקוֹם גִּידוּלוֹ: _____

הַפְּרִי: _____

שִׁימוּשֵׁי הָעֵץ:

_____

_____

_____

תְּכוֹנָה בּוֹלְטָת: _____

_____

תְּמוּנָה (אוֹ אִיור):

מגדיר פרחים-ורד רודריק

גזרו את כרטיסיות הפרחים הבאים, וקחו אותם איתכן לטיול הבא.

כלנית

בערב ובימים
חורפיים הפרח
נסגר. כך מגנים
עלי הכותרת על
האבקנים.

מגדיר פרחים

הגן שלנו

פרג

לפעמים קשה להבדיל בין
הפרג, הנורית והכלנית.
לפרג יש עיגולים שחורים
בעלי הכותרת וכך ניתן
לזהות אותו.

נורית

השם "נורית" בא
מהמילה "נור"
שפירושה אש והיא
משום צבעה האדום
הדומה לצבע האש.

חוטמית זיפנית

ציר התפרחת של הפרח נושא פרחים גדולים ועשוי להגיע לגובה של שני מטרים.

היביסקוס

מוצאו של ההיביסקוס הוא באזורים הטרופיים בעולם. יש למעלה ממאתיים זנים של היביסקוס בעלי מגוון צבעים גדול ומרהיב.

סביון

כשזירעוני הסביון מבשילים יש להם שערות לבנות והפרח נראה כמו ראש של חרא

נרקיס

לנרקיס יש ריח טוב המופץ למרחקים, ומטרתו למשוך חרקים. החרקים באים לשתות מהצוף של הנרקיס וכך מאביחים אותו.

חרצית

החרציות הפורחות
יוצרות מרבדי צבע
צהובים הנראים
למרחוק.

רקפת

לרקפת יש צורה יפה
ומיוחדת בגלל הכיפוף
שלה. הכיפוף המיוחד
שומר על האבקנים שלא
יפגזו ממני הגשמים.

מקור החסידה

הפרי של הפרח ארוך ומחודד
כמו מקור של חסידה.
כשמפרידים את חלקי
ה"מקור" היבשים של הצמח
ותוקעים בגוד, הם מסתובבים

מרגנית

למרגנית השדה יש
שם נוסף והוא "עין
התכלת".

ציפורני- חתול

מהפרחים
החיצוניים של
הצמח מבשילים
זירעונים שחלקם
דומים לציפורן של
חתול.

ירוקת החמור

כאשר נוגעים בפרי
הוא "מתפוצץ"
בפתאומיות ומתז את
הנוזל שבתוכו ואת
הזרעים.

קחווון מצוי

הכתם הצהוב שבמרכז
הפרח הוא כמו רמזור
לחרק המאביק המסייע
לו להגיע אל הצוף שהוא
חפשו

חמצץ נטוי

טעמו החמצמץ של
החמצץ מגן על הצמח
מפני בעלי חיים אוכלי
עשב.

יצירה עם חומרים מהטבע

נצא עם הילדים לטיול בטבע, על מנת לאסוף חומרים ליצירה ומשחק.

על שולחנות היצירה נציג את החומרים שהילדים אספו, בצורה המושכת את העין. לידם נפרוס דבקים מסוגים שונים (פלסטי, נייר דבק, מסקן טייפ וכו') מספריים, קרטונים ובריסטולים, דפים, חימר, פלסטלינה וכו'.

ניתן לעבוד ביצירה חופשית, או ביצירה מובנית כמו הכנת כתרים לחג, הכנת מובייל, בובות של חיות/מפלצות וכו'

חומרים שמקורם בטבע המזמנים משחק חופשי על פי בחירת הילדות והילדים הם מאפשרים:

- להתפלא מהיופי של הטבע וליצור קשר בלתי אמצעי עם הטבע
- לטפח ערכים סביבתיים של אהבה לטבע ושמירה על הסביבה
- לטפח ערכי כבוד לבעלי חיים
- לחזק ערכים של זיקה למקום

יתרונות המשחק עם חומרים פתוחים מן הטבע:

- הם קלים להשגה ואינם עולים הרבה
- הם מזמנים משחק חופשי במגע ישיר עם הטבע וחוויה חושית ומוטורית
- הם מאפשרים אתגרים והתנסויות חוזרות וגילויים חדשים
- הם מזמנים אפשרויות למפגש בלתי אמצעי עם תופעות הקשורות למזג האוויר
- הצבעים והגוונים שלהם משקפים את הצבעים של הטבע
- ניתן להחביא ולמצוא, לבנות, לצרף ולפרק... ולשחק לאורך זמן, וכך להעמיק ולהרחיב את ההבנה בעקבות חקר וגילוי

דוגמאות לחומרים פתוחים מהטבע: זרדים, אבנים, מים, אדמה, חול, זרעים, בלוטים, ענפים, אצטרובלים, צמחים, עלים, קונכיות, פרחים ועוד

ציור בטבע:

נצא עם הילדים לצייר את הטבע. ניקח איתנו דפים, צבעים ומשטחים לציור ונאפשר לילדים לצייר נוף, פרחים, עצים, בעלי חיים, חרקים ונושאים נוספים המעניינים אותם.

פיסול בעיסת נסורת-לילך דנדקר גננת בקיבוץ דביר

יצירה מחומרים טבעיים ומתכלים

הילדים שותפים לאיסוף ולהכנה

ניתן להכין מסכות ולהטביע בהן חומרי טבע, בהמשך לזרוק לקומפוסטר.

מתכון-

1 כוס קמח

2 כוסות מים

כף מלח

3 כוסות נסורת דקה- להשיג בכל נגרייה- אין להם שימוש בנסורת.

מבשלים את הקמח המים והמלח ומערבבים כל העת עד שיוצאות בועות ראשונות. מורידים מהאש, מוסיפים נסורת דקה ומערבבים.

ניתן להכין עציצים לשתילה בגינה, בהמשך הם מתכלים מעצמם. את העציצים אפינו בתנור שיחזיקו יותר זמן מעמד עד שהילדים יקחו אותם הביתה.

רעיונות נוספים:

צור בפחם
בעקבות עץ הזית
של אנה טיכו

יצירה בשטח מחומרי טבע

שירים וסיפורים לחג

השקדיה פורחת

מילים: י. דושמן לחן: מ. רבינא

השקדיה פורחת ושמש-פז זורחת. צפרים מראש כל גג מבשרות את בוא החג ט"ו בשבט הגיע, חג האילנות.	הארץ משועת הגיעה עת לטעת כל אחד יקח לו עץ באתים נצא חוצץ ט"ו בשבט הגיע, חג האילנות.	נטע כל הר וגבע מדן ועד באר שבע וארצנו שוב נירש ארץ זית יצהר ודבש ט"ו בשבט הגיע, חג האילנות.
---	---	---

ט"ו בשבט

מילים: עודד אבישר,
לחן: שרה לוי תנאי

ט"ו בשבט, ט"ו בשבט,
חג היום לגן.
ט"ו בשבט, ט"ו בשבט,
חג היום לגן.

חג לפרח, חג ליער,
חג לכל אילן.
חג לפרח, חג ליער,
חג לכל אילן.

עולים ושותלים

מילים: רפאל ספורטה
לחן: מרדכי זעירא

מי אלה העולים
בהר, בסך, בשיר?
אנחנו, אנחנו העולים!

מי אלה השותלים
בהר, בסך, בשיר?
אנחנו, אנחנו השותלים.

כי תבואו אל הארץ

ויקרא י"ט / עממי תימני

כי תבואו אל הארץ
ונטעתם כל עץ מאכל,
ונתן העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.
וישבתם איש תחת גפנו
ותחת תאנתו,
והייתם כעץ שתול
על-פלגי-מים

עת לנטע אילנות...

ארץ זבת חלב ודבש

מן המקורות

ארץ זבת חלב
חלב ודבש...
ארץ זבת חלב
חלב ודבש

כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר
לחן: ידידיה אדמון

כך הולכים השותלים
רון בלב ואת ביד
מן העיר ומן הכפר
מן העמק, מן ההר
בט"ו בשבט
בט"ו בשבט

למה באתם, השותלים?
נכה בקרקע ובצור
וגומות סביב נחפור
בהרים ובמישור
בט"ו בשבט
בט"ו בשבט

מה יהא פה, השותלים?
שתיל יבוא בכל גומה
יער עד יפרוש צילו
על ארצנו ערומה
בט"ו בשבט
בט"ו בשבט

ברוש

מילים: אהוד מנור
לחן: אריאל זילבר

ואני ראיתי ברוש
שניצב בתוך שדה מול פני השמש
בחמסין, בקרה
אל מול פני הסערה.
על צדו נטה הברוש
לא נשבר את צמרתו הרכין עד עשב.
והנה, מול הים
קם הברוש ירוק ורם.
הנה ברוש, לבדו
מול אש ומים.
הנה ברוש, לבדו
עד השמים.
ברוש, לבדו איתן.
לו רק ניתן ואלמד
את דרכו של עץ אחד.
ואני כמו תינוק
שנשבר ולא יכול מול פני השמש.
בחמסין, בקרה
אל מול פני הסערה.
הנה ברוש, לבדו...

עץ נטעתי

מילים: אהרון זאב
לחן: מוני אמריליו

עץ נטעתי
בחג האילן.
עץ נטעתי
בגני הקטן.

ולאדמת גני
אמרתי כך:

אני ואת
קשורים לעד
בנטע הרך, בנטע הרך
יגדל ויצמח!

ריקוד עצי הגן

מילים ולחן: אמיתי נאמן

כל הגן לבש לבן
תכלת וארגמן
"יום הולדת לאילן"
כל צמח רן.

במחול יצאו
גם נרקיס כרפם
פי לכל בן ירק
חג מועד היום.

גם צבר אפלו
פה היום ירקוד
והברוש יריע
עוד.

ולס להגנת הצומח

מילים ולחן: נעמי שמר

כבר פורחים נרקיסים בשמורות
הטבע
מרבדים נפרשים בשפלת החוף
כלנית וכרכום, אלף גון וצבע
והחוק שאומר - כאן אסור לקטוף.

רק עלי אין החוק משגיח
רק עלי איש אינו שומר
לו היו לי עלי גביע
אז היה מצבי אחר.

צפרים נדירות כבר דוגרות בסלע
אילנות נדירים נשמרים לחוד
איילות נבהלות מסתכלות בשלט
בו כתוב בפרוש שאסור לצוד.

רק עלי עוד לא שמו שלט
מסביב אין לי כל גדר
לו הייתי - נאמר - איילת
אז היה מצבי אחר.

אדוני - היזהר, אל תגע באיריס,
צבעוני ההרים הוא מחוץ לתחום.
כל גבעה נשאה בשולי העיר היא
שטח בר מוגדר ואזור רשום.
אז אני לפעמים חושבת כי היה זה
אולי רצוי-

לו הייתי נרקיס או רקפת
או אפילו איזה בן חצב מצוי
הסתכלו מה שקורה לי בדרך:
כל אחד עובר-חוטף-קוטף-
קולע לו זר-

לו הייתי חיה או פרח
אז היה מצבי אחר.

הטיול הקטן

מילים ולחן: נעמי שמר

לטיול יצאנו
כלנית מצאנו.
על גבעת הדשא במערב,
אל ההר עלינו
ומשם ראינו,
ומשם ירדנו בדהרה.

צב זקן פגשנו בדרך
בית ענקי החזיק על גב,
בתהלוכה נהדרת
אלף נמלים נשאו חגב.

בשלולית המים
שמנו ת'רגלים
על החוף ישבנו בתוך סירה,
בחלקת אספסת
רצנו בתופסת
כל הלטאות נבהלו נורא.

באנו בשורה אל הכרם
רוח סערה ונשבר ענף,
שמה בין תלי חפרפרת
אלף רקפות כל אחד אסף.

אז מאוד עיפנו
והבית שבנו,
שמש כבר יורדת
ומאוחר.

רק בתוך הדשא
כלנית לוחשת,
שובו בשלום
נפגש מחר.

פזמון ליקינטון

מלים: ל. גולדברג
לחן: מ. אמריליו

לילה, לילה מסתכלת הלבנה
בפרחים אשר הנצו בגנה
בציצי היקינטון בגננו הקטן
לילה, לילה מסתכלת הלבנה

ואומרת הלבנה לעננים
תנו טיפה ועוד טיפונת לגנים
שיפרח היקינטון בגננו הקטן
כך אומרת הלבנה לעננים

בא הגשם וצלצל בחלוני
שר ניגון עליז לפרח בגני
וענה היקינטון בשמחה ובששון
למטר אשר צלצל בחלוני

ומחר נצא כולנו אל הגן
ונראה שם את הפרח הלבן
ולכבוד היקינטון בני ישיר את
הפזמון
ושמחה גדולה מאוד תהיה בגן

רקפת

מילים: לוי קיפניס

מתחת לסלע צומחת לפלא
רקפת נחמדת מאוד,
ושמש מזהרת נושקת, עוורת,
עוורת לה כתר ורוד
ל-ל-ל

רקפת-רקפת, ציפור מצפצפת,
הציצי אך רגע אלי
רקפת נהדרת בסלע נסותרת,
נסותרת מנפש כל חי
ל-ל-ל

יצאה עם הרוח בת-שבע לשוח,
היה אז הבוקר בהיר:
כל צמח, כל פרח אוספת בדרך,
ופיה אך זמר ושיר
ל-ל-ל

מסלע וגבע יורדת בת-שבע,
רקפת-חן על החזה.
ציפור מצפצפת ורוח לוטפת
וסוף כבר לזמר הזה
ל-ל-ל

קילפתי תפוז

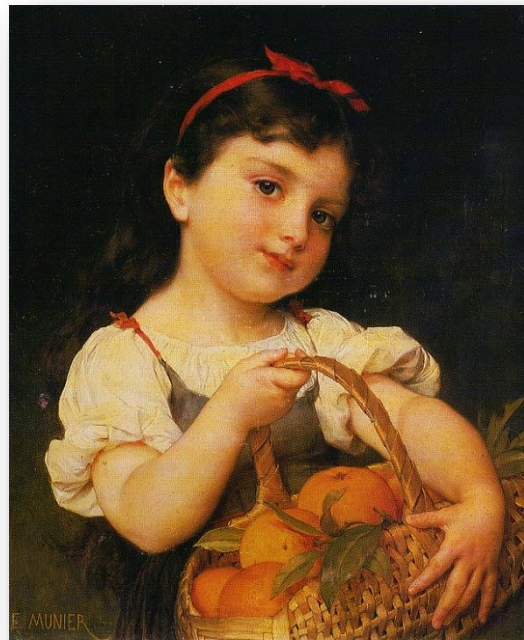
מילים: נורית זרחי
לחן: יוני רכטר

קילפתי תפוז,
מצאתי בפנים-
כמו בתוך קן
ילד ישן.

הילד אמר:
"אתה עשית פה חור,
תקן את הפלח,
נושב עלי קור".

אמרתי: "רגע,
סליחה, שלום".
ואת הפלחים
שמתי במקום.

ועד היום-
אם הוא לא הצטנן,
בתוך התפוז
ילד ישן.

אמיל מונייר-ילדה עם תפוזים מלא הסל

לינק לדף פעילות 'אילו שירי ט"ו בשבט מסתתרים בציור?' [פה](#)

איך זה להיות עץ?

דתיה בן דור

פעם שאלתי עץ-

"עץ, איך זה להיות עץ?"

"אתה וודאי מתלוצץ"- אמר העץ.

"לא ולא", אמרתי - "ברצינות גמורה,

זה טוב או רע?"

"רע?" תמה העץ. "מדוע?"

"ולא אכפת לך שאתה תקוע כל

השבוע?"

"אינני תקוע, אני הרי נטוע"

"ולא מתחשק לך לפעמים ללכת

לבקר חברים

או לראות מה נשמע במקומות

אחרים?"

"אין לי כל צורך לנוד ולנוע.

ציפורים מזמרות לי באופן קבוע

פרפרים לי נושקים, מלטפת הרוח

ולנגד עיני כל האופק פתוח".

"ובלילה כשכולם ישנים - אז מה?"

"בלילה אני מאזין לדממה

ושומע

איך נושמת האדמה

איך פירות מבשילים

איך יורדים הטללים

ובתוך ענפי ישנים גוזלים ואני שומר

על שנתם".

"אני אוהב אותך עץ" - אמרתי

והלכתי אל גני

ונטעתי לי עץ מול חלוני.

שתיל קטן

מילים: אהרון אשמן

לחן: יואל ולבה

שתיל קטן בט"ו בשבט

עמד בגן, לחש בלאט.

מי הילד שאותי שתל?

האם ישקה, אולי יחדל?

האם יזכור זאת השותל

גם לעדור, גם לזבל?

ילד טוב אותי שתל,

הוא ישקה- אני אגדל.

אני אגדל ולא אכל,

אֶהֱיָה לְעֵץ, לְעֵץ גָּדוֹל.

אצמיח פרי, צל אתן,

צפור אצלי תבנה לה קן.

יילד טוב, זה ששתל,

הפרי יקטף וגם יאכל.

ינוח פה בצל קריר,

והצפור תשיר לו שיר.

"חוני ועץ החרוב" מתוך הספר חכמינו לימינו חמורים וחרובים - סיפורי טבע, הוצאת מגיד

היה היה איש צדיק אחד בשם חוני. חוני הזה היה ממשפחה של אנשים שבכח תפלתם היו מצליחים לעורר רחמי שמים להוריד גשמים ובכלל להשפיע על בורא העולם להענות לתפלותיהם. פעם אחת הלך חוני בדרך וראה איש אחד נוטע עץ חרוב. שאל אותו חוני: "מה אתה עושה?" ענה האיש: "נוטע עץ חרוב".

אמר חוני: "את זה אני רואה. התכונתי לשאל למה אתה נוטע עץ חרוב?"

"לא הבנתי את השאלה", אמר האיש, "מה זאת אומרת 'למה אני נוטע עץ חרוב'?"

"אני אשאל את זה אחרת", אמר חוני, "בתוך כמה שנים עץ החרוב מתחיל להוציא פרות?"

חשב האיש ואמר: "הו, הרבה מאוד שנים. לפעמים יכולות לעבר אפילו שבעים שנה עד שהוא מוציא פרות".

"הו, אני רואה שאנחנו מתקדמים", השיב חוני, "ובעוד שבעים שנה אתה חושב שתחיה כדי להנות מהפרות?"

"מה פתאום?!", אמר האיש, "אני בעצמי כבר בן ארבעים ושמונה, לא ילד, אני לא אגיע לגיל מפלג שכזה".

"אז חבל לך על המאמץ", אמר חוני. "אם ממילא לא תזכה לטעם מהפרות בשביל מה אתה מתאמץ?"

ענה האיש: "תראה, אדון חוני, הראש שלי לא עובד כמו הראש שלך. עם כל הכבוד, אני לא עושה עגול מסביב והופ צומח לו עץ חרובים. אני יודע שצריך להתאמץ כדי שיהיו לי פרות".

חוני שקע בהרהורים על דבריו של הנוטע, והאיש המשיך: "אני, כשנולדתי, נהניתי מעצי החרובים ששתלו סבי ואבי-סבי, וגם אני משאיר לדורות הבאים עצי חרובים. כל אחד משאיר אחריו משהו לדורות הבאים. אני, עולם עם חרובים מצאתי גם נכדי ומצאו עולם עם חרובים".

חשב חוני עוד קצת על הדברים, כי חוני אהב לחשב. התישב לצד סלע גדול והתנמנם לו. המחשבות היו עמקות וגם השנה נהיתה עמקה. בעוד שחוני ישן, עברו שם פועלים והזיזו את האבן הגדולה שלצדה ישן חוני, והוא הסתר מהדרך.

התרדמה היתה כבדה מאוד, כבדה וארכה. שן הסלע צמחה, שיחים כסו את מקום מנוחתו של חוני. חוני ישן שבעים שנה שנה עמקה וסמיכה בלי הפסקה.

כעבר שבעים שנה קם חוני מתרדמתו, נער את בגדיו ורצה להמשיך בדרך. הוא ראה מולו איש אחד, ופניו די מכרות לו, מלקט חרובים מהעץ. "סליחה, אדוני", הוא שאל, "מה אתה עושה?"

ענה האיש: "מלקט חרובים".

"את זה אני רואה", אמר חוני, "התכונתי לשאל איך זה שמקדם נטעת את העץ, וכבר אתה מלקט את החרובים?"

חיה האיש: "לא, סבא, אני חושב שאמה קצת מתבלבל. עץ חרובים אינו צומח מהיום להיום. לא אני נטעתי את העץ הזה".

שאל חוני: "אז מי נטע את העץ?"

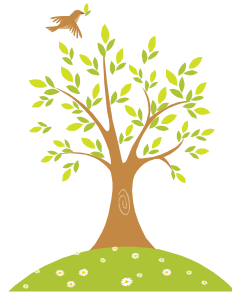
"סבא שלי, זכרונו לברכה, נטע את החרוב הזה" השיב האיש "זקני הכפר אומרים שאני דומה לסבא שלי המנוח, אבל הוא נטע את העץ הזה, ואת כל העצים מסביב. אני מלקט עכשו את הפרות מהעץ שהוא נטע בשבילנו. עוד מעט אלך לנטע עצי חרובים בשביל הדורות הבאים. רוצה להצטרף?"

חיה חוני לעצמו: "נו, כנראה הייתי מאוד עיף. ישנתי שבעים שנה ברציפות רק כדי להוכיח שהסבא של האיש הזה ממש צדק. כל אחד צריך לדאג גם לדורות הבאים. אם אנחנו רק נתפלל ולא נטע עצים לא נוכל להפריח את הארץ." פנה אל האיש ואמר: "שיהיה לך בהצלחה, איש צעיר. אתה באמת דומה לסבא שלך כמו שני גלעיני חרוב".

סדר ט"ו בשבט

ראש השנה לאילנות

כך הולכים השותלים

יצחק שנהר / ידידיה אדמון

כה הולכים השותלים
רן בלב ואת ביד
מן העיר ומן הכפר
מן העמק, מן ההר
בט"ו בשבט, בט"ו בשבט

למה באתם, השותלים?
נה בקרקע ובצר
וגומות סביב נחפר
בהרים ובמישור
בט"ו בשבט, בט"ו בשבט

מה יהא פה, השותלים?
שתיל יבוא בכל גמה
יער עד יפרש צלו
על ארצנו עגומה
בט"ו בשבט, בט"ו בשבט.

ויאמר אלהים: תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע
עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן:

ותוצא הארץ דשא עשב מזרע זרע למינהו:

ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו:

וירא אלהים כי טוב:

בראשית א', י"א-י"ב

בְּשִׁעָה שֶׁבָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן,

נָטְלוֹ וְהַחְזִירוֹ עַל כָּל אֵילָנֵי גֶן עֵדֶן,
וְאָמַר לוֹ: רְאֵה מַעֲשֵׂי כַפֹּה נְאִים וּמִשְׁכַּחִים הֵם,
וְכָל סֵה שֶׁבָרָאתִי - בְּשִׁבְלֶיךָ בְּרָאתִי.
תֵּן זַעֲתָךְ שֶׁלֹּא תִקְלַקֵּל וְתִחְרִיב אֶת עוֹלָמִי,
שָׂאֵם קִלְקֻלָּתְךָ - אִין מִי נְשִׁיתִקֵּן אֶחְרִיךְ.
על-פי מדרש קוהלת רבה, פרשה ז, סעיף יג

ט"ו בשבט

מילים: עודד אבישר, לחן: שרה לוי תנאי

ט"ו בשבט, ט"ו בשבט,
חג היום לגן.
ט"ו בשבט, ט"ו בשבט,
חג היום לגן.

חג לפרח, חג ליער,
חג לכל אילן.
חג לפרח, חג ליער,
חג לכל אילן.

נשתה כוס ראשונה שכולה יין לבן

היין הלבן מסמל את עונת החורף והסגריר, עת תש כוחה של החמה ושלכת בעצים.

לבן הוא השלג בפסגת החרמון, לבנה הפריחה של החצב, הנרקיס והחבצלת

ולבנה היא הקרה בראשי הדשאים בבוקר חורף צונן

לחיים!

נאכל פירות שתוכם נאכל וקליפתם נזרקת –

מסמלים את עולם העשייה:

אגוז ושקד

השקדיה פורחת /

דושמן / מ. רבינא

השקדיה פורחת,
ושמש פז זורחת.
צפרים מראש כל גג
מבשרות את בא הקג
ט"ו בשבט הגיע –
חג האילנות.
ט"ו בשבט הגיע –
חג האילנות

הארץ משועת:
הגיעה עת לטעת.
כל אחד יטע פה עץ,
באתים נצא חוצץ:
ט"ו בשבט הגיע – חג
האילנות.
ט"ו בשבט הגיע – חג
האילנות.

נטע כל הר וגבע,
מדן ועד באר-שבע:
וארצנו שוב נירש -
ארץ זית יצהר ודבש.
ט"ו בשבט הגיע – חג
האילנות.
ט"ו בשבט הגיע – חג
האילנות.

"הנצו הרימונים" – אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה ויושבין שורות שורות כגרעיני רימונים
שיר השירים רבה, ו, כ"ז

נברך לכבודכם – ילדים, על שותפות של למידה, סקרנות, עניין וחברות.

עץ הרימון

יעקב אורלנד / לחן עממי

לך התרועות, לך הזרים,
לך כל שליטי הגבורים,
מה לי חיל אֵלף ומה רִבְבָה?
לִבִּי מֵת מֵאַהֲבָה.

שֵׁב אֶל הַקִּשָּׁת, שֵׁב הַחֵץ,
שֵׁב הַרְמוֹן אֶל רֹאשׁ הָעֵץ.
לך וְאַלֶיךָ הַסִּיל יוֹסֵל,
בּוֹאֵי כֹלָה, כִּי רַד הַלֵּיל.

לך התרועות, לך הזרים,
לך כל שליטי הגבורים,
מה לי חיל אֵלף ומה רִבְבָה?
לִבִּי מֵת מֵאַהֲבָה

עץ הרמון נתן ריחו
בין ים-המלח ליריחו.
שֵׁב, חוֹמְתֵי, גְדוּדֵךְ מְדוּד,
שֵׁב, תַּמְתֵּי, דוּדֵךְ מְדוּד.

אוֹצְרוֹת אוֹפִיר וְצָרֵי גֶלְעָד
רָכַב מְצָרִים שְׁלֵלֹתֵי לָךְ, בַּת.
אֵלֶיךָ הַזְמַר אֶתְלָה לָךְ מִגֵּן
מִן הַיָּאֹר עַד הַיַּרְדֵּן.

אֶת כְּלוּלָה מְכַל כְּלוֹת,
אֶת דְּגוּלָה כְּנַדְגָלוֹת
שְׁתִּים עֵינֶיךָ כְּשִׁתִּים יוֹנִים
וְקוּל-קוּלָךְ פְּעֻמוֹנִים.

נשתה כוס שנייה שרובה יין לבן ומיעוטה יין אדום

היין הלבן הוא החורף, היין האדום הוא האביב, היין המהול מסמל את מלחמת האיתנים.

מלכות האביב נוגעת במלכות החורף, אלא שעדיין

החורף הוא השולט בכיפה.

לחיים!

נאכל פירות שקליפתם נאכלת ותוכם נזרק –

מסמלים את עולם היצירה:

זית

וְיִהי מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה:...

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לְרֹאוֹת הַקָּלוֹ הַפְּסִים מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה:

וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה סְנוּחַם לְכַף רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֵל הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ ...

וַיַּחַל עוֹד שָׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסַּף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתֵּבָה:

וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עָרֵב וְהִנֵּה עֹלָה זֵית טָרֵף בְּפִיהָ וַיַּדַּע נֹחַ כִּי קָלוֹ הַפְּסִים מֵעַל הָאָרֶץ:

בראשית ח, ו-י"א

נברך ונייחל לשלום שבוא יבוא

עושה שלום

מילים: מן התפילה

עושה שלום במרומיו

הוא יעשה שלום עלינו

ועל כל עם ישראל

ואמרו, אמרו אמן.

יעשה שלום, יעשה שלום

שלום עלינו ועל כל ישראל

יעשה שלום, יעשה שלום

שלום עלינו ועל כל ישראל.

תמר

צְדִיק כְּתִמָּר יִפְרֹחַ

כְּאֶרֶז בְּלִכְנוֹן יִשְׁגָּה:

תהילים צ"ב, י"ג

חרוב

פעם אחת היה חוני המעגל מהלך בדרך.

ראה אדם נוטע חרוב.

אמר לו: זה לכמה שנים טוען פירות?

אמר לו: לשבעים שנה.

אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו?

אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים,

כשם שנטעו אבותי לי, אף אני אטע לבניי.

תלמוד בבלי, מסכת תענית כ"ג, ע"א

שיר ישראל

מילים: אהוד מנור, לחן: שלמה גרוניך
השיר נכתב עבור הקונגרס הציוני ה-32

השָׁלֵג שֶׁלָךְ וְהַמָּטָר שֶׁלִּי

הַוַּאדֵי שֶׁלָךְ וְהַנְּהָר שֶׁלִּי

נִפְגָּשִׁים סוֹף סוֹף בְּחוּף יִשְׂרָאֵל

עִם כָּל הַחֲלוּמוֹת וְהַגְּעוּעִים

עִם כָּל הַזְכָּרוֹנוֹת הַטּוֹבִים וְהַרְעִים

בְּשִׁיר חֲדָשׁ יֵשֶׁן שְׂמָאָחָה אֶת הַקְּרָעִים

הִנֵּה מַה טוֹב, הִנֵּה מַה טוֹב וּמַה נְעִים.

הַעֲמֵק שֶׁלָךְ וְהַר שֶׁלִּי
הַיַּעַר שֶׁלָךְ וְהַמְדָבָר שֶׁלִּי
נִפְגָּשִׁים סוֹף סוֹף עִם נוֹף יִשְׂרָאֵל
עִם כָּל הַחֲלוּמוֹת וְהַגְּעוּעִים
עִם כָּל הַזְכָּרוֹנוֹת הַטּוֹבִים וְהַרְעִים
בְּשִׁיר חֲדָשׁ יֵשֶׁן שְׂמָאָחָה אֶת הַקְּרָעִים
הִנֵּה מַה טוֹב, הִנֵּה מַה טוֹב וּמַה נְעִים.

בְּמַקְצָב יוֹנִי

עִם מַבְטָא פּוֹלְנִי

בְּסִלְסוֹל תִּימְנִי

עִם כְּנוֹר רוֹמְנִי

מִי אֲנִי? מִי אֲנִי?

כֵּן, אֲנִי - אֵלֵי, אֵלֵי -

שִׁיר יִשְׂרָאֵל.

בְּמַקְצָב יוֹנִי...

ה-ל' שְׁלִי וְה-ח' שֶׁלָךְ

ה-ע' שְׁלִי וְה-ר' שֶׁלָךְ

נִפְגָּשִׁים סוֹף סוֹף עִם תֵּף יִשְׂרָאֵל

עִם כָּל הַחֲלוּמוֹת וְהַגְּעוּעִים

עִם כָּל הַזְכָּרוֹנוֹת הַטּוֹבִים וְהַרְעִים

בְּשִׁיר חֲדָשׁ יֵשֶׁן שְׂמָאָחָה אֶת הַקְּרָעִים

הִנֵּה מַה טוֹב, הִנֵּה מַה טוֹב וּמַה נְעִים.

בְּמַקְצָב יוֹנִי...

נשתה כוס שלישית שחציה יין לבן וחציה יין אדום

כוס זו מסמלת את האביב. העצים נהנים מן האדום - חום השמש השופע,

ומהלכן-גשמי החורף שנאצרו בקרקע.

שילוב זה הוא המעניק את האון והחיות שיש לו-לאביב

לחיים!

נאכל פירות שנאכלים בשלמותם – מסמלים את עולם הבריאה:

תאנה

למה נמשלה תורה לתאנה?
אלא - כל הפירות יש בהם פסולת:
תמרים יש בהם גרעינים,
ענבים יש בהם חרצנים,
רימונים יש בהם קליפין,
אבל תאנה כולה יפה לאכול.
ילקוט שמעוני, יהושע א'

גפן

הנצנים נראו בארץ
עת הזמיר הגיע
וקול התור נשמע בארצנו:
התאנה חנטה פגיה
והגפנים סמדר נתנו ריח
שיר השירים ב', י"ב-י"ג

נברך על החלומות שהופכים למציאות

ניצנים נראו בארץ

מתוך שיר השירים

כי הנה סתיו עבר, סתיו חלף הלך לו הגפנים סמדר נתנו, נתנו ריחם.	ניצנים נראו, נראו בארץ עת זמיר הגיע, עת זמיר.
כי הנה סתיו עבר, סתיו חלף הלך לו הגפנים סמדר נתנו, נתנו ריחם.	ניצנים נראו, נראו בארץ עת זמיר הגיע, עת זמיר.

בית חלומותי

נעמי שמר

על בית חלומותי איני יודעת כלום ככל חלומותי אפל הוא וחתום ולי הוא מחכה בסבלנות אי שם אולי בראש הרים, אולי על חוף הים	בבית חלומותי אשר בראש גבעה תנור גדול אבנה ואש תמיד תבער וחלונות שבעה וארובה גבוהה בבית חלומותי אשר בראש גבעה
--	---

אולי הוא בית חומה נטוש ונעזב אולי הוא צריף קטן, אולי מגדל שנהב דבר אחד עליו ידוע לי עכשיו - יגור בו איש אחד אשר אותי יאהב	אני תנור גדול אבנה ואש תמיד תבער בבית חלומותי שלי אשר אבנה בראש גבעה
--	--

אולי הוא צריף קטן של עץ, אולי מגדל שנהב אבל יגור בו איש אחד אשר אותי מאד יאהב	אל בית חלומותי המסויד לבן הגפן תטפס ישר מן הבוסתן חרוב גם תאנה יהיו לי כמובן בבית חלומותי המסויד לבן
--	---

הגפן תטפס אלי ישר מן הבוסתן
אל בית חלומותי שלי המסויד כולו לבן

נשתה כוס רביעית שכולה יין אדום

היין האדום מסמל את הקיץ והחום,

עונת האסיף המסיימת את השנה החקלאית

לחיים!

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל

וערלתם ערלתו את פרוי שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל:

ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש הלולים ליהוה:

ובשנה החמישית תאכלו את פרוי להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם":

ויקרא י"ט, כ"ג-כ"ה

אל הדרך

שמרית אור / נורית הירש

כי תבואו אל הארץ

ויקרא י"ט / עממי תימני

ושוב נצאה אל הדרך
יד ביד לדרך בשלשלת זהב
ושוב נצאה אל הדרך
עם אחד לדרך ושירנו על גב.

ועד לשערי רקיע בודאי נגיע
עוד מעט אם לא עכשו
ועד לשערי רקיע בודאי נגיע
כי דרכנו לא לשוא

וגם אם ארצה הדרך
ורצה הדרך
הן פחנו עוד רב.
וגם אם ארצה הדרך
ורצה הדרך
נעבר בה יחדו

ועד לשערי רקיע

כי תבואו אל הארץ
ונטעתם כל עץ מאכל,
ונתן העץ פרוי
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.
וישבתם איש תחת גפנו
ותחת תאנתו,
והייתם כעץ שתול
על-פלגי-מים

עת לנטע אילנות...

חג שמח

תודה מיוחדת לכל מי ששיתפה איתנו את התכנים, הפעילויות והתמונות.